

Vážené čtenářstvo,

minule jsem vás hned na úvod rubriky vysílil cyklistickým putováním po Tibetu. Dnes budu mírnější a prodáme se *Na kole křížem křížem po Čechách*. Cykloturistický průvodce A. Halady přináší pod hlavičkou nakladatelství Fragment 126 stran inspirace pro výlety v sedle. Potenciální cíle výletů jsou představeny množstvím fotografií, vše je doplněno také cenným popisem terénu a mapami. Novinka je to čerstvá (jaro 2005) a dostupná (179 Kč), tak směle do pedálů!

Jestli doufáte, že jste se velehorám vyhnuli oklikou přes Českou kotlinu, mýlíte se. *Tibet* vás dostihl v podobě stejnojmenné knihy M. A. Sironi Diembergerové s podtitulem *Sřecha světa mezi minulostí a přítomností*. Přestože autorka je původní profesí geoložka prokazuje na 224 stranách dobrý pozorovací talent také pro širokou škálu „životných“ témat, se kterými se během svých častých cest v zemi horských i duchovních velikánů setkala. Knize dominuje řada krásných fotografií, čemuž odpovídá i vyšší cena (po slevě už „jen“ 495 Kč).

Za tajemnem a duchovními sférami však pochopitelně nemusíme až na střechu světa, vřdyt máme *Magická místa Čech a Moravy*. Takto nazvaný III. díl knižní série P. Toufara bude důkazem pro ty, co věří jen něčemu hmatatelnému. A třeba takový poklad na Potštejně kdy si mohl být dosti hmatatelný. Ale hrabě Chamaré kvůli němu určitě nemusel pobořit vše, co z původně mohutného hradu zbylo. Uvnitř 256 stran se mj. dočtete o neveselých osudech některých hledačů cenností, o záhadných symbolech a nápisech v naší krajině, symbolickému významu vody, rud atd. Zbývá dodat, že zmíněný počín Nakladatelství Moba vyšel v roce 2005 a stojí 209 korun.

V podobných vodách také lovili V. Vokolek s J. Kuchařem a výsledkem je 248 stránková kniha *Esoterické Čechy, Morava a Slezsko – Střední Čechy I. – Praha jihozápad, Zbraslavsko, Karlštejnsko, Berounsko, Berounský magický kruh*. Náplň i regionální zaměření jsou patrné z vyčerpávajícího názvu, přidám proto jen nakladatele (Eminent Praha), rok zrodu (2004) a cenu (269 Kč).

Velkou porcí tajemna v sobě jistě ukrývají také *Hrad a zámky v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Takto pojmenovaný knižní průvodce M. Novákové z oblíbené edice „Navštivte“ nakladatelství Olympia se však ve svém upraveném a aktualizovaném vydání zaměřuje spíše na „světový“ popis někdejších sídel feudálů – základní stavební charakteristiky a historii objektů, doplněnou o užitečné rady pro návštěvníky. Dvoustránková brožovaná knížka je rozšířena ještě o 24 stran barevných příloh a případného kupce vyjde na 199 korun.

Stejnou cenu i ediční příslušnost k „olympijské řadě“ má průvodce *Prameny řek*, jehož náplň blíže specifikuje podtitul *Prameny, prameniště, horní toky*. Autor Z. Novák věnoval do 112 stran textu výlety k těm pramenům

Neušlo vám, že vyšlo?

a prameništím, kterých lze dosáhnout, nebo se k nim alespoň přiblížit po značených turistických stezkách. Počátky toků několika desítek řek a potoků jsou obkrouženy navrženými poznávacími trasami různé náročnosti (4 až 30 km).

Od Pramenů *Zpět k pramenům*. To ještě není moje skleróza, tak zní hlavní název knižní podoby stejnojmenného televizního cyklu, z jehož scénáře kniha B. Ludvíka vychází. Má podtitul *Putování k neznámým pramenům známých řek*, čítá 288 stran + 250 fotografií a na jaře 2005 ji vydala Mladá fronta s doporučenou cenou 399 Kč.

Současná vlna mediálně-knižního zájmu o prameny v hydrologickém pojetí je určitě přínosná. Nemělo by se však zapomenout ani na prameny naší lidové kultury, jejichž vyschnutí by šlo jen stěží napravit. Na etnografickou dvojčiku titulů z třetího čísla *Rozhledů* dnes proto navazuje knižka J. Staňkové a L. Barana *České a slovenské lidové kroje*, kterou v roce 2004 vydalo pražské Ottovo nakladatelství. Ortodoxní Moraváci musím uklidnit, že kroje z té „jejich“ části České republiky tvoří nepřelednutelnou podmožinu v celkovém fotografickém přehledu těchto tradičních oděvů. Ke každému exponátu (všednímu či svátečnímu) náleží i slovní charakteristika. Výsledkem je 152 stran za 299 korun.

Mnoho původních kořenů naší kultury sahá až do časů starých Slovanů. *Encyklopedie slovanské archeologie* od M. Lutovského (Libri, Praha 2005, 432 stran, 890 Kč) nás provede po nejvýznamnějších hmotných pozůstatcích slovanského osídlení na našem území v rozpětí 5.–11. století.

K hornímu stropu tohoto časového intervalu se přimyká také příběh kdysi vlivného rodu velmožů, který s pomocí Z. Petráne zpracoval opět M. Lutovský ve formě 2. vydání knihy *Slavníkovci – Mýtus českého dějepisce*. I v tomto případě převzalo vydavatelskou záštitu nakladatelství Libri. Stalo se tak symbolicky v roce 2005, tedy 1010 let poté, kdy byl mocenský rozkvět Slavníkovců utopen v krvi na jejich ústředním libickém hradě. Iniciátory této akce z roku 995 byl konkurenční knížecí rod Přemyslovců, jehož postranní větvi byli trochu paradoxně možná i samotní Slavníkovci (soudě zejména podle nápadné a dlouhodobě mocensko-hospodářské autonomie). Na 176 stranách nás tedy čeká historická analýza s čtivostí detektivky. I cena je mírnější než u předchozího díla M. Lutovského (230 korun).

Abych vyvázil pesimismus plynoucí z neslavného konce Slavníkovců, pustím do rubriky trochu Slunce. *Sluneční hodiny na pevných stanovištích* nejsou jen zajímavým technickým výtvozem, ale často též cenným

historicko-kulturním artefaktem. A také stejnojmennou knihou početného autorského kolektivu pod editorským vedením M. Brože, M. Noska, J. Trebichavského a D. Pecinové, kterou v roce 2004 vydala Academia. Když jsem před 15 lety coby novopečený student nadšeně shromažďoval údaje o slunečních hodinách v rámci dobrovolné „terénní nástavby“ planetární geografie profesora Muchy (mj. jednoho ze spoluautorů), nenapadlo mne, že se tak mikroskopickou měrou podílím na zárodku této knihy. Zmíněné průzkumy studentů pražské přírodovědy a některé navazující diplomové práce představovaly vlastně první slunečně-hodinový soupis v Česku. Také u zmiňované knihy je pomyslným informačním jádrem katalog slunečních hodin (abecedně řazený dle lokality). Zachycuje stav databáze k srpnu 2004, přičemž na území České republiky a Slovenska bylo tehdy evidováno 2 488 záznamů (z toho 159 na Slovensku). V elektronické podobě najdeme tuto evidenci spolu se 4 864 obrázky na CD, vloženém do knihy. Průběžně aktualizována je pak „živá“ internetová databáze na stránkách královéhradecké hvězdárny (http://www.astrohk.cz/slunecni_hodiny.html). Zpět ale ke knížce: Kromě zmíněného katalogu tu jsou na 403 stranách natěsnány pasáže o historii a principu slunečních hodin, jejich typech, výzdobě, možnostech umístění a zhotovení apod. Samostatná kapitola se věnuje i našim nejpozoruhodnějším hodinám „na sluneční pohon“, zmíněny jsou též měsíční hodiny a další kuriozity. Alarmující je seznam ohrožených historických hodin. Závěr přináší ucelený seznam hodin dle okresů, soubor map jejich stanovišť, adresář konstruktérů, slovníček pojmů, věcný a jmenný rejstřík, přehled literatury apod. Cena 295 korun se po tomto výčtu jeví jako více než přiměřená.

Dbalý nápisu na hodinách ve Višňově („*Hodiny i tvůj čas měří, pamatuj na konec!*“) dnes u měření také skončím. *Po stopách triangulačních věží* se ještě vydáme s knihou V. Pohoreckého. Promítnuty jsou v ní poznatky zhruba o 230 věžích z celkových sedmi set pozůstek v autorské databázi. K úplnosti názvu publikace chybí ještě dovětek „*a další turistické zajímavosti Čech a Moravy*“, který signalizuje, že kromě technických parametrů, historie a černobílého fotografického vyobrazení najdeme u každé věže také odkazy na jiné kulturně-historické a přírodní „atrakce“ blízkého okolí. Tuto netradiční kombinaci vydalo Libri v roce 2005, její obsah se vešel do 207 stran a cena do 300 korun. Ale já už se pomalu nevejdou do výseku rubriky, proto se loučím.

Lukáš Zemánek

Klaudyan
http://klaudyan.psmart.cz

● **Pojmenování obcí po osobnostech** nebylo v českých zemích tak obvyklé jako na Slovensku (Štúrovo, Hurbanovo, Palárikovo atd.), ale i tady by se našlo několik případů. Nejznámější je asi Gottwaldov, jak se nazýval v l. 1949–90 bývalý a zas zpátky dnešní Zlín. V sousedství Kladna je Švermov: sice už s okresním městem splynul, ale pro městskou čtvrť se toto označení užívá nadále.

● Za komunistického režimu se ovšem snahy přejmenovat křeco podle zasloužilých osobností našly, různým Leninům a Stalinům se ovšem naše republika ubránila. K vážněji míněným návrhům patřilo Leninské (Bruntál), Stalinovo (Kyšperk, tj. dnešní Letohrad), Fučíkov (Schönbach, tj. dnešní Meziboří), Svobodín (Šumperk),

k přejmenování čehokoliv po Antonínu Zápotockém nebo dalších velikánech také nedošlo.

● Snad nejkurióznější návrhy se sešly v soutěži na **pojmenování města Havířov**: snaživci navrhovali např. jména Lidobudovatelov, Čestprácov, Zápotockýgrad či Bezručov. Některá z navrhovaných jmen časem vypadla po politických změnách v Sovětském svazu (včetně favorizovaného pojmenování Stalin), jiná komise raději vyřadila (třeba Budosociokolektivov – představte si, jak na nádraží hlásí „*Přijeli jste do stanice Budosociokolektivov...*“), až se nakonec rozhodování zúžilo na „použitelné“ názvy Havířov a Šachtín.

● Osud vysídlení a přeměny ve vojenský prostor po 2. světové válce postihl, kromě Šumavy, Ralska, Českého lesa či Oderských vrchů, také **Slavkovský les**. Počátkem 50. let zde byl zřízen „Vojenský výcvikový prostor Prameny“; v bývalém Císařském lese však vojáci zůstali jen několik let, než byla poblíž Kladské nalezena lo-

žiska uranových rud. Do Slavkovského lesa přišli horníci a armáda se stěhovala o pár desítek kilometrů dál, do Doupovských hor. Ložiska se nakonec ukázala být málo vydatnými, ale vojáci se do dnešní chráněné krajinné oblasti již nevrátili.

● Odsunutí Němci z našeho území založili ve svých nových zemích hned na několika místech „svá“ muzea, věnovaná bývalé vlasti. Navštívit je můžete například ve vesničce **Reingers** (jihozápadně od Slavonic) nebo v **Neualbenreuthu** poblíž Chebu. Němci ze Sedmihradska mají své muzeum v Gundelsheimu nad Neckarem. Východopruské muzeum se zas nachází v Lüneburgu. Zajímavé je, že podobná muzea v posledních letech přibývají – nedávno bylo např. otevřeno Slezské muzeum v Görlitz či muzeum dunajských Švábů (tj. vysídlených především z Vojvodiny) v Ulmu.

Jiří Martinek